

LA CASA DEL LLAURADOR

En l'agricultura local, en cada època ha estat en voga un cultiu i el cultiu que ha estat de moda ha fet bona la zona del terme on s'ha cultivat millor. Ara *es val* la taronja i el taronger, que en monocultiu invadeixen la totalitat del terme; encara que són més apreciades les zones altes per tindre un clima més càlid.

Quan es valien les sembradures i la terra es treballava mitjançant el forcat o a braços, la zona preferida, la més apreciada del terme de Nules, era el Benicató. És terra fina que, si s'agafava de bona saó, no en saltava gleva (com ocorria a la resta de zones del regadiu), i al final, al passar la tauladora plana es quedava planxada, llisa, feia goig. A mi em fascinava pujar a la tauladora, dret al costat del forcat, agarrant-me amb una mà a la cua de l'haca. Per a esta tasca érem molt sol·licitats els xiquets: a l'augmentar el pes sobre l'eina, es feia més efectiva la funció de rastellar o taular. Com que, després d'allò, no quedava gens de gleva, la llavor sembrada eixia tota i arrelava amb facilitat en aquella terra tova, fina.

Dóna una idea de fins a quin punt era apreciada esta terra, i era el sùmmun d'allò que es considerava aleshores una casa rica, el cas d'un matrimoni que es jactava que la seua filla festejava amb un xic que tenia

*una casa en dos balcons
i cent fanecaes de terra
en els Benicatons.*

I així ho cantava després la gent, en copla.

La casa amb dos balcons volia dir que era alta, casa de rics, que solia tindre dos altures: el dalt, i un segon dalt.

La casa del llaurador de mitjana mà tenia un balcó només, mancava de segon dalt i a l'estiu la porta del carrer, ampla, de fusta treballada, sempre estava oberta de bat a bat; a l'hivern, en canvi, la deixaven junteta amb el picaporta.

A l'entrada tenia dos pedres treballades que es deien *guardarodes* i servien per a encarrilar les rodes del carro al mig de la portalada i protegir la *brancà* o *brancalà*. El carro s'entrava per la nit i es deixava al corral o, en alguns casos en què no ho permetien les dimensions del corral, es deixava a l'entrada de casa, amb les barres en terra. L'entrada era, per tant, ampla i recta fins al corral. El terra era en algunes cases realment de terra i en altres d'obra, i tenia dos files de lloses per on xafaven les rodes del carro.

Només entrar, a la dreta, o bé a l'esquerra, hi havia l'habitació del matrimoni, que treia finestra al carrer. Després venia el rebost, que era el lloc que anava des de l'habitació a l'escala de pujar al dalt i també comprenia el

buit de l'escala; era el lloc més fresquet de la casa i s'usava, entre altres coses, per a tapiar moniatos amb fang perquè duraren i no es grillaren.

Al dalt hi solia haver un parell d'habitacions i la resta era tot una peça on solia col·locar-se la pastera de fenyer i les saques de farina. També feia de graner, i s'hi acostumava a alçar sacs de fesols, cigrons, cacau, panís...

El dalt donava al terrat, que és on s'estenia la bugada perquè s'eixugara. Una barana de ferro, o en altres casos, d'atovons endauats, separava el terrat del corral.

Tornant a la planta baixa, després de l'escala venia el menjador i allí al fons hi havia la llar, que s'encenia tots els hiverns. A cada costat de la llar hi havia un armari.

Després del menjador venia la cuina: foguers de llenya, piques, canterer i un armari-carnera penjat al mig, perquè no hi arribara el gat, que pareixia una gàbia amb compartiments de fusta folrada d'una tela metàl·lica espessa com la d'un cedàs perquè no hi entraren mosques ni mosquitets.

Al corral, a la meitat superior (a la dreta o a l'esquerra indistintament), es trobava el garboner, format amb els garbons de llenya prima de la poda dels tarongers, que s'usava en el foguer de la cuina.

Al fons del corral hi havia la quadra, que estava coberta. Més ben dit, tenia un dalt, la pallissa, que s'usava per a enmagatzemar fulla seca de taronger per als conills, herba seca, garrofes per a l'haca, palla per a enjaçar els animals. Al terra de la pallissa es trobava el forat de la pallissa: un forat que comunicava amb el pessebre de l'haca i que aprofitava per a deixar caure per allí el gènere i no baixar amb les mans ocupades, per tal com l'escala solia ser la clàssica escala de mà de fusta i sense baranes.

També s'ubicava al corral l'anomenat *comú*, que era molt esquemàtic: format per una espècie de banquet, amb un forat redó al mig, tapat per una tapadora de fusta o d'obra, comunicava amb una basseta que calia traure periòdicament. No existien llavors ni el clavegueram ni la cambra de bany.

Els animals més comuns del corral, a part de l'haca, eren els conills i les gallines que asseguraven ous i carn a la casa; en algunes cases tenien també una cabra. A ma casa en teníem una, completament negra, que es deia Moreta. Anava a pasturar junt amb moltes altres de diverses cases, formant un ramat molt nombrós que s'anomenava la *dula*. El ramader era el sinyo Vicent *el Cabrero* i de bon matí, quan passava a replegar-la, ja estava nerviosa, esperant. Eixia de casa corrent i belant per ajuntar-se amb les altres cabres. A la vespradeta, quan tornaven de pasturar i passaven prop de casa, ella deixava el ramat i entrava a casa. Venia amb el braguer ple, turgent: belant demanava qui la munyira.